

Bijen kalmeren – mensen sparen

Onvolledige informatie met een nasmaak

Peter Elshout

Als een beginnend oproer van voetbalvandalen uit de hand dreigt te lopen, wordt naar middelen gegrepen om verder escaleren te voorkomen. De inzet van een waterkanon is één mogelijkheid: door de kracht van de waterstraal en het ongemak van kletsnatte kleding wordt normaal voortbewegen bemoeilijkt, zoniet onmogelijk gemaakt. Andere middelen om een oproer in de kiem te smoren zijn bijvoorbeeld pepperspray voor het individu, of traangas en rookbommen voor de massa. Deze middelen kunnen functioneel zijn en veroorzaken meestal geen blijvend letsel bij de slachtoffers.

Bij een 'bijenoproer' doet een imker eigenlijk niets anders. Ook hij/zij gebruikt middelen om dit in de kiem te smoren. Helaas kan door toedoen van de imker wél schade veroorzaakt worden.

Het gebruik van rook om van een bijenvolk de honing en zelfs het broed af te kunnen nemen, is al eeuwen oud. Bij de eerste tekenen van verstoring zullen de eerst gealarmeerde bijen hun

achterlijf met uitgestoken angel oprichten om zo door vrijkomende alarmferomonen andere bijen te rekruteren voor een mogelijke aanval. Om zo'n aanval af te wenden wordt door de imker rook ingezet. Het is de vraag of bijen deze rook als een voorbode van vuur zullen ervaren. Rook zal bij bijen wel een verstikkende uitwerking hebben op hun ademhaling en daarnaast, zeker omdat het insecten zijn die hoofdzakelijk door geursignalen met elkaar communiceren, miscommunicatie veroorzaken. Gezamenlijk optreden tegen de belager is daardoor niet meer mogelijk. De bijen worden individuen die, als de rook niet te overdadig is, zich eerst vol zuigen met voer om mogelijk alsnog te vluchten. Blijft een verdere rookaanval uit en is vluchten niet meer nodig, dan zullen de bijen, verzadigd door de volle honingmaag, de strijd voorlopig staken.

Sinds de uitvinding van de bloemenspuit wordt fijn verneveld water gebruikt om geïrriteerde bijen 'af te koelen'. De fijne druppeltjes beletten de bijen gebruik te maken van hun vleugels en dwingt hen elkaar en de natte raten droog te likken. Bij warm weer is het gebruik van de bloemenspuit op broedramen een functioneel wapen om een opstand te onderdrukken. Nevelen bij minder warm weer en op bijen die honingraten bezetten leidt tot negatieve bijverschijnselen, zoals onderkoeling van de bijen en het verhogen van het vochtgehalte in de honing.

Van carbol naar Fabi-spray

Het verstoren van de communicatie in een bijenvolk door gebruik van rook werkt dus goed, maar mogelijk vanwege het ongemak van een beroker en het gestuntel daarmee heeft men gezocht naar eenvoudige middelen om een mogelijke bijenopstand de kop in te drukken. Tot voor 20 jaar werd er carbol (=fenol) gebruikt, een agressief ontsmettingsmiddel met een uiterst penetrante geur, om de bijen letterlijk van de raat af te jagen. Ruim een halve eeuw geleden werden met deze stof nog operatiekamers ontsmet. Met fenol zijn in WO II duizenden mensen in Auschwitz omgebracht.

Behalve dat het spul gevaarlijk was voor de imker, rook ook de honing naar carbol als deze met behulp van een met carbol bevochtigde doek geogst was. Het gebruik van carbol is tegenwoordig gelukkig verboden.

Op het einde van de 20^e eeuw verschijnt het product Fabi-spray in de handel. Een spuitbus voor de kleine ingrepen in een bijenvolk. Door een beetje van deze spray over de bijen te nevelen verdwijnen deze onmiddellijk van en uit de buurt van de bovenlatten. Controleren van de honingkamer of een inspectie of de jonge moer al aan de leg is, is met deze spuitbus een peulenschilletje. Al dat gedoe om een beroker aan de praat te krijgen is niet meer nodig.

Op het etiket van de spuitbus staat de volgende productinformatie: werkzamer dan rook - ideaal voor kleine ingrepen - onscha-

foto's Peter Elshout

Spaarzaam met rook